

УДК 338.48

JEL Classification: M1

Байда Б.Ф.,
канд. екон. наук, докторант,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Однією із доволі конкурентоспроможних і дохідних сфер економіки України постає сфера туризму. Діяльність у цій галузі є лакмусовим папірцем для активізації усіх суб'єктів господарювання, що працюють і взаємодіють у сфері туризму, реалізують програми розвитку туризму в регіонах, областях. Потреба дослідження взаємодії поміж суб'єктами, елементами системи менеджменту туризму, пошуку шляхів стратегічного поступу туристичної сфери позиціонується із тлумаченням сфери туризму як соціально важливого сегменту економіки в умовах глобалізаційних тенденцій.

Впровадження системного підходу для аналізу процесів розвитку системи менеджменту туризму в сьогодишніх нестабільних економічних умовах функціонування держави є особливо актуальним. Дослідження питань управління сферою туризму дає змогу опанувати напрями, форми, результати взаємодії та взаємовпливу в системі менеджменту туризму на усіх рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний доробок у вивчення і розвиток концепцій менеджменту туризму здійснили такі зарубіжні, вітчизняні науковці, як: С. Галасюк [2], Н. Гончарук [3], В. Герасименко [2], Л. Дяченко, В. Євдокименко, М. Жукова [4], К. Каспар, В. Кифяк, Г. Коледа [3], О. Кравець, Й. Кріппендорф, Н. Мельник [12], С. Оптнер, І. Писаревський, В. Фреєр, З. Юринець [12]. Однак, ще потребує вирішення питань розвитку системи управління, особливостей формування моделей державного регулювання у сфері туризму. В контексті формування світової та вітчизняної наукової думки відчувається потреба наповнення дослідженнями, що стосуються розгляду елементів системи менеджменту і моделей державного регулювання туристичної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз, виокремлення й обґрунтування елементів системи управління сферою туризму та моделей державного регулювання туристичною діяльністю у різних країнах світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристична сфера є міжгалузевим середовищем, що поєднує різні підприємницькі структури, що дотичні до виробництва та збуту туристичного продукту, надання туристичних послуг для задоволення і розвитку внутрішнього й міжнародного туризму. Діяльність суб'єктів господарювання сфери туризму, сторонніх організацій, що задіяні до втілення туристичних програм, постають як туристична індустрія. Усі суб'єкти господарювання сфери туризму об'єднані в систему, що включає різні сфери та види діяльності, виробництва, які взаємодіють заради спільної цілі за спільною програмою розвитку.

Типи економічної корисності від розвитку сфери туризму [12; 13]: приплив, надходження іноземних валют; надходження до бюджетів і зростання економіки країни, регіонів, областей, міст тощо, завдяки виробництву різних товарів і надання послуг для туристів; зростання інтенсивності та різноманітності бізнес-операцій, зокрема завдяки використанню ресурсів і продуктів місцевого рівня; стимулювання інвестицій (місцевих, національних, іноземних інвесторів) через зростання обсягів та масштабів туристичних потоків; поліпшення використання національної та комунальної інфраструктури завдяки підсиленню інфраструктури сфери туризму; застосування наявної інфраструктури сфери туризму місцевими громадянами; ефект синергії; зростання ступеня постачання; підсилення рівня надання послуг для місцевого населення і обслуговування туристичних потоків (зокрема, розвиток роздрібної торгівлі, спорту, сфери розваг і відпочинку тощо); зростання кількості нових робочих місць на територіях, які здебільшого не володіють розвинутою промисловістю, демонструють досить обмежені можливості для розвитку інших видів діяльності, наприклад, сільського господарства.

Система управління сферою туризму володіє різною когортою властивих тільки цій системі рис, властивостей, ознак. Поява таких структурних характеристик залежить від унікальності виді діяльності, властивостей наданих компаніями туристичних послуг, які виникають у результаті дії емерджентності, специфіки товарів, що виготовляються виключно для цієї сфери.

У теоретичному та практичному сенсі, на думку Маховка В. М., Лобач Л. В., «управління» є цілеспрямованим впливом суб'єкта управління на об'єкт управління. Суб'єктом управління сферою туризму є державні органи влади, а об'єктом – туристичні підприємства (туристичні агенти та оператори), а також інші підприємства та організації, що беруть участь у формуванні туристичного продукту, обслуговуванні та задоволенні потреб туристів. Тхагапсов А. управління у туристичній сфері розглядає крізь призму системи діяльності, елементами якої є різні види діяльності, що здійснюються

керуючими суб'єктами. Як підсистеми управління в туризмі автор виділяє зовнішнє управління (представлено державною регламентацією і регулюванням галузі) та внутрішнє професійне управління і самоменеджмент на рівні галузі і туристичних підприємств. Перішко І. у ході аналізу системи управління у туристичній сфері акцентує увагу на тому, що цю систему доцільно аналізувати із врахуванням трьох рівнів, а саме державного управління; самоврядування туристичних компаній; самоорганізації споживачів послуг. Герасименко В. обґрунтовує, що структура управління туризмом охоплює суб'єкти (структури, які наділені повноваженнями ухвалювати управлінські рішення) і об'єкти управління (туристичні ресурси і продукти, ринок туристичних послуг), а також процес, який протікає поміж цими елементами. Водночас сам процес управління обумовлений зміною як умов, так і подій у внутрішньому та зовнішньому середовищі [1].

Система менеджменту туризму відображає багатогранну сукупність методів управління туристичною діяльністю на підставі поєднання інтересів розвитку туризму на усіх ієрархічних рівнях [1].

Основними суб'єктами менеджменту туризму є:

1) керуючі суб'єкти на макроекономічному рівні системи менеджменту туризму – органи державного управління сферою туризму;

2) керуючі суб'єкти на мезоекономічному рівні системи менеджменту туризму – регіональні державні органи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, які насамперед нормативно регулюють сферу туризму, відповідальні за впровадження ухвалених нормативних (державних, регіональних і місцевих) актів;

3) керуючі суб'єкти на мікроекономічному рівні системи менеджменту туризму – компанії, підприємства, організації сфери туризму (тур-оператори, турагенти, страхові компанії, консульства, візові центри, авіакомпанії, готельний сектор, галузеві асоціації/союзи), неурядові організації (громадські організації, федерації, клуби) тощо.

Інституції, що мають важливе значення у розвитку сфери туризму на макрорівні:

– виконавчі та законодавчі органи. Органами державної законодавчої влади в сфері туризму є Верховна Рада. Важливими органами державної виконавчої влади в сфері туризму є такі: Міністерство інфраструктури України – спеціалізований центральний орган виконавчої влади, який здійснює державне управління в галузі туризму (затверджене Указом Президента України від 12.05.2011 р.) [11]; Державне агентство України з туризму та курортів – є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, діє у складі Міністерства інфраструктури України, забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів [10];

– міжурядові органи співробітництва країн у сфері туризму;

– державні організації.

У міжнародній практиці сформувалося декілька систем управління у сфері туризму, що зумовлено співвідношенням функцій і принципів управління суб'єктами системи менеджменту туризму, комплексом комунікацій і взаємозв'язків, процесом організування туристичної діяльності. Головні моделі державного регулювання у сфері туризму в різних країнах світу та елементи системи управління наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Головні елементи системи управління і моделі державного регулювання у сфері туризму в різних країнах світу

Види	Регулюючі органи	Характеристика елементів системи управління та моделі державного регулювання	Країни
1	2	3	4
Перша модель	Авторитетне самостійне міністерство, що контролює діяльність туристичної сфери, має повноваження в управлінні інвестиціями, маркетинговими дослідженнями, підготовкою кадрів, реклами	- передбачає фінансування з державного бюджету пріоритетних напрямів розвитку туризму, державне стимулювання малого і середнього підприємництва, формування системи забезпечення безпеки туристів; - діяльність багатогалузевої системи державних органів зорієнтована на стимулювання туристичних подорожей, спрощення прикордонних і митних процедур, створення загальнонаціональної мережі для проведення соціально-економічних спостережень у сфері туризму; - модель притаманна країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою, для яких іноземний туризм є одним з основних джерел одержання твердої валюти та у яких існує потреба у залученні прямих іноземних інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази туризму, створення національного туристичного продукту, а також окремим державам з туристичною історією, які прагнуть постійно підтримувати імідж країни у сфері туризму.	Марокко, Туніс, Єгипет, Індія, Куба, Мальта, Мексика, Нова Зеландія, Румунія, Греція, Франція тощо

продовження табл. 1

1	2	3	4
Друга модель	Комбіноване (спільне) міністерство, яке, окрім питань туризму, регулює суміжні чи взаємодоповнюючі види діяльності	- характерним є трактування туризму як важливого орієнтира поступу економіки, що зумовлений чітким, зрозумілим розподілом функцій і повноважень поміж центральною та регіональними адміністративними одиницями у сфері туризму; - стратегічними цілями політики розвитку туризму у країні, що розробляється комбінованим міністерством, є забезпечення оптимальності підходів до розвитку туризму й інших сфер економіки, потужна реклама держави за кордоном як найбільш цікавого, привабливого туристичного ринку/	Іспанія, Угорщина, Індонезія, Малайзія, Туреччина, Йорданія, Кенія тощо
Третя модель (західно-європейська)	Централізовані структури, які функціонують у межах багато-профільних міністерств або мають пряме підпорядкування уряду держави, мають статус спеціалізованих і порівняно самостійних адміністративних державних органів відносно змісту діяльності та виконуваних функцій (національні туристичні адміністрації (НТА), до компетенції яких відносять розроблення державної політики у сфері туризму)	- елементом моделі є чіткий поділ органів НТА на такі компоненти: «адміністративна частина», яка займається глобальними аспектами державного регулювання: удосконаленням нормативно-правового забезпечення, збором та обробленням статистики, координуванням туристичної діяльності у регіонах, підтримці міжнародної співпраці тощо; «маркетингова частина» – є відомством, яке належить до багатопрофільного міністерства, однією із гілок якого є управління туризмом (основні компетенції: формування принадного іміджу країни за кордоном як туристичної держави: організування маркетингових заходів, підтримка участі у міжнародних форумах і виставках, управління туристичними представництвами за кордоном); отримує лівову частку фінансування з держбюджету; кількість працівників набагато більша, ніж у адміністративній частині; - характерний активний пошук можливостей погодження інтересів держави і приватного бізнесу, органів державної та регіональної влади; - наявні змішані державно-приватні структури для регулювання туристичної діяльності, залучення фінансових ресурсів від приватного сектора до виконання державних завдань, пошук взаємовигідних форм співпраці поміж органами управління різних рівнів.	Велико-британія, Німеччина, Австрія, Швейцарія, Фінляндія тощо
Четверта модель	Відсутній орган державного управління на рівні центральної влади, а всі питання, пов'язані з розвитком туризму, вирішуються на рівні регіонів або самостійно суб'єктами господарювання на основі принципів ринкової економіки	- притаманна розвиненим країнам, де переважають приватні підприємства різної величини та спеціалізації. Важливе значення має рівень розвитку інфраструктури, система забезпечення безпеки туристів, високий ступінь надання банківських, страхових послуг і медичного обслуговування. Держава повинна бути привабливою для іноземних туристів без потреби в посиленій рекламі туристичного продукту на світовому ринку; - наявні передумови вибору моделі: скорочення видатків загального (федерального) бюджету, міцні позиції країни на міжнародному туристичному ринку, впевненість у привабливості країни для зарубіжних туристів, наявність сильних приватних компаній у сфері туризму, здатних на самостійні потужні рекламні акції в інтересах усього національного ринку; - необхідні особливі обставини: рішення, що туризм не потрібний країні взагалі або впевненість, що суб'єкти туристичного ринку держави конкурентоздатні та свідомі, що спроможні вирішити усі проблеми без втручання уряду.	США

Джерело: складено на основі [2; 4; 9]

Відповідно до зарубіжного досвіду, для країн з нестабільною економікою простежується посилене втручання держави у розвиток сфери туризму. Водночас повне ігнорування проблем туристичної сфери руйнує взаємозв'язок поміж споживачами, суб'єктами туристичної діяльності (виробниками) туристичних послуг і продуктів. На практиці найефективнішим запрезентовано збалансоване і помірковане застосування інструментів державного регулювання розвитку сфери туризму. До нині в Україні відбувається трансформація системи менеджменту туризму і намагання

знайти оптимальну модель управління. Зміна форм органів державного регулювання у сфері туризму України наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Органи державного регулювання у сфері туризму України

№	Період	Центральний державний орган у сфері туризму	Модель
1	до 1988	Головінтурист України	третя
2	1989–1993	Центральна державна структура відсутня	четверта
3	1993–2000	Державний комітет України по туризму	третя
4	2000–2001	Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму	третя
5	2001–2002	Державний департамент туризму	третя
6	2002–2006	Державна туристична адміністрація (ДТА)	третя
7	2006–2014	Міністерство культури і туризму	друга
8	2014–2016	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	друга
9	2016– до нині	Департамент туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України	третя

Джерело: складено на основі [2; 5]

Держава є основним органом, що проводить туристичну політику в країні. Її різноманітні функції пов'язані насамперед із різними видами туризму.

Загалом функції органів державного регулювання у сфері туризму на макро- та мезоекономічному рівнях можна представити у табл. 3.

Таблиця 3

Основні функції органів державного регулювання у сфері туризму

Макроекономічний рівень	Мезоекономічний рівень
- Формування рекомендацій у напрямі вироблення пріоритетних напрямів туристичної політики держави. - Виконання функцій і повноважень щодо впровадження пріоритетних напрямів державної туристичної політики. - Вироблення пропозицій у контексті створення у міжнародному середовищі туристичного представництва України. - Виконання функцій згідно з чинним законодавством щодо управління усіма об'єктами державної власності. - Створення стимулів і підтримка функціонування та розвитку громадських організацій, спілок, об'єднання одиниць місцевого самоврядування тощо, задіяних у туристичній сфері. - Проведення дослідження та вироблення пропозицій щодо застосування успішного досвіду зарубіжних країн у сфері туризму.	- Формування сприятливих соціально-економічних умов розвитку інфраструктури з метою підтримки сфери туризму, розбудови їхнього матеріально-технічного забезпечення. - Формування та впровадження у практику обласних програм різни видів щодо розвитку туризму, поступу ринку туристичних послуг, системи забезпечення безпеки туристів. - Координування роботи органів виконавчої влади на місцях щодо впровадження пріоритетних напрямів туристичної політики держави в областях. - Формування пропозицій, рекомендацій у напрямі вироблення пріоритетних напрямів туристичної політики держави та їх подання у вищі щаблі управління, забезпечення їхнього впровадження в областях. - Дослідження ринкового попиту на фахівців у сфері туризму, втілення заходів щодо навчання кадрів у цій галузі.

Джерело: складено на основі [8; 9; 12]

В Україні за умов здійснення децентралізації влади суттєвим елементом системи менеджменту туризму на мезоекономічному рівні є місцеві державні адміністрації як виконавча влада в областях і районах, де рекомендовано формувати підрозділи з питань туризму та курортів задля розвитку внутрішнього туризму відповідно до чинного законодавства [6; 7].

Ці підрозділи з питань туризму та курортів зорієнтовані насамперед на забезпечення впровадження державної політики у сфері туризму на території областей і районів; формування, втілення важливих цільових, комплексних програм у регіонах, які спрямовані на розвиток туризму, ринку туристичних послуг загалом, творення системи забезпечення безпеки та захисту туристів; формування належних організаційно-економічних умов задля функціонування іноземного, внутрішнього туризму тощо.

В умовах децентралізації влади в Україні значно зростає роль таких важливих елементів системи управління сферою туризму на місцевому рівні, як органи місцевого самоврядування. Сьогодні функції центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо розвитку сфери туризму на обласному та районному рівні здебільшого

перетинаються, часто відсутня координація запланованих заходів [3], присутнє дублювання повноважень, неузгодженість втілених їхніх дій, недофінансування ухвалених програм розвитку туризму на місцевому, регіональному рівнях.

Загалом процеси децентралізації в Україні перебувають у стані формування, потребують чіткого розмежування функцій, повноважень і принципів діяльності відповідних державних органів різного ієрархічного рівня на місцях.

Висновки з проведеного дослідження. Система менеджменту туризму перебуває у доволі дисонансному стані, потребує чіткого впорядкування дій, функцій і повноважень, моніторингу використання фінансових ресурсів. Досягнення стратегічних цілей розвитку системи менеджменту туризму, підвищення рівня ефективності системи менеджменту туризму можливе за умов інтеграції усіх компонентів, врахування і передбачення ризиків, перешкод розвитку системи менеджменту туризму, чинників, які мають вплив на ефективність цієї системи, критеріїв та ознак, які визначають менеджмент туризму з системного підходу.

Ефективність системи менеджменту туризму зумовлена насамперед застосуванням здібностей та компетенцій топ-менеджерів, апарату управління, який використовує у своїй діяльності принципи, реалізовує функції, формує сприятливе середовище для розвитку туризму і, таким чином, долучається до стимулювання та розвитку сфери туризму. На сучасному етапі поступу туристичної діяльності, досягнення показників розвитку сфери туризму, які притаманні туристично активним країнам, важливо раціонально будувати і розподіляти функції у системі менеджменту туризму у межах усіх ієрархічних рівнів управління.

Важливою є імплементація успішного міжнародного досвіду у вигляді моделей управління туризмом за збалансованого втручання державних органів влади усіх рівнів у процеси регулювання та організування туристичної діяльності у регіонах, областях.

Бібліографічний список

1. Байда Б.Ф. Системний підхід до розвитку менеджменту туризму. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30(69). № 2. С. 22-25.
2. Герасименко В.Г., Галасюк С.С. Управління національним туризмом в контексті міжнародного досвіду. *Вісник ДІТБ*. 2008. Вип. 12. С. 160-167.
3. Гончарук Н., Коледа Г. Система управління сферою туризму в умовах децентралізації влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4(39). С. 95-103.
4. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организации. Москва: Финансы и статистика, 2004. 200 с.
5. Про затвердження Положення про департамент туризму та курортів: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 22.07.2016 № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1202731-16/print> (дата звернення: 28.05.2019).
6. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-п> (дата звернення: 28.05.2019).
7. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2005-п> (дата звернення: 25.05.2019).
8. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 12.05.2019).
9. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-р> (дата звернення: 11.05.2019).
10. Про Державне агентство України з туризму та курортів: Положення, затв. Указом Президента України № 444 08.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444/2011> (дата звернення: 11.05.2019).
11. Про Міністерство інфраструктури України: Положення, затв. Указом Президента України № 581 від 12.05.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2011> (дата звернення: 11.05.2019).
12. Юринець З.В. Чинники, що визначають формування конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2013. № 4. Том 1(202). С. 230-233.
13. Юринець З.В., Мельник Н.В. Основні аспекти формування маркетингової політики на підприємствах туристичної галузі України. *Вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6. С. 137-141.

References

1. Baida, B.F. (2019), "Systems approach to development of tourism management", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, Volume 30(69), no. 2, pp. 22-25.
2. Herasymenko, V.H. and Halasiuk, S.S. (2008), "A management national tourism in the context of international experience", *Visnik DITB*, Iss. 12, pp. 160-167.
3. Honcharuk, N. and Kolieda, H. (2018), "Control system by the sphere of tourism in the conditions of decentralization in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, Iss. 4(39), pp. 95-103.
4. Zhukova, M.A. (2014), *Industriia turizma: menedzhment organizatsii* [Tourism industry: organization management], Finansy i statistika, Moscow, Russia, 200 p.
5. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2016), *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro departament turyzmu ta kurortiv* [About approval of the Regulations on the Department of Tourism and Resorts], Nakaz dated 22.07.2016 no. 1202, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1202731-16/print> (access date May 28, 2019).
6. Kabinet Ministriv Ukrainy (2012), *Pro zatverdzhennia rekomendatsiinykh perelikiv strukturnykh pidrozdiliv oblasnoi, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskoi, raionnoi, raionnoi v m. Kyievi ta Sevastopoli derzhavnykh administratsii* [On approval of the advisory lists of the structural units of the regional, Kyiv and Sevastopol city, district, district administrations in the city of Kyiv and Sevastopol], Postanova dated 18.04.2012 no. 606, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-p> (access date May 28, 2019).
7. Kabinet Ministriv Ukrainy (2005), *Pro uporiadkuvannia struktury aparatu tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady, yikh terytorialnykh pidrozdiliv ta mistsevykh derzhavnykh administratsii* [On the organization of the structure of the apparatus of central executive authorities, their territorial units and local state administrations], Postanova dated 12.03.2005 no. 179, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2005-n> (access date May 25, 2019).
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2004), *Pro turyzm* [About tourism], Zakon Ukrainy dated 15.09.1995 no. 324/95-BP, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (access date May 12, 2019).
9. Kabinet Ministriv Ukrainy (2017), *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku* [On approval of the Tourism Development and Resorts Development Strategy for the period up to 2026], Rozporiadzhennia dated 16.03.2017 no. 168-p, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (access date May 11, 2019).
10. Prezydent Ukrainy (2011), *Pro Derzhavne ahentstvo Ukrainy z turyzmu ta kurortiv* [About the Regulations on the State Agency of Ukraine for Tourism and Resorts], Polozhennia, Ukaz dated 08.04.2011 no. 444, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444/2011> (access date May 11, 2019).
11. Prezydent Ukrainy (2011), *Pro Ministerstvo infrastruktury Ukrainy* [About the Regulation on the Ministry of Infrastructure of Ukraine], Polozhennia, Ukaz dated 12.05.2011 no. 581, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2011> (access date May 11, 2019).
12. Yurynets, Z.V. (2013), "Factors determining the formation of the competitiveness of the national economy", *Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, Iss. 6, pp. 137-141.
13. Yurynets, Z.V. and Melnyk, N.V. (2014), "The main aspects of the formation of marketing policy at the enterprises of the tourist industry of Ukraine", *Visnyk KhNU. Ekonomichni nauky*, no. 4, Volume 1(202), pp. 230-233.

Байда Б.Ф. ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Мета. Аналіз, виокремлення й обґрунтування елементів системи управління сферою туризму та моделей державного регулювання туристичною діяльністю у різних країнах світу.

Методика дослідження. У статті було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема такі: діалектики та наукової абстракції – у ході трактування суті системи менеджменту туризму; індукції та дедукції – у ході дослідження характеристик елементів системи управління сферою туризму і моделі державного регулювання; аналізу, синтезу, системного підходу, групування – у ході систематизації суб'єктів менеджменту туризму, головних елементів системи управління сферою туризму і моделі державного регулювання у сфері туризму в різних країнах світу; основних функцій органів державного регулювання у туристичній сфері.

Результати. Виділено суб'єктів менеджменту туризму, головні елементи системи управління сферою туризму та моделі державного регулювання у сфері туризму в різних країнах світу; виокремлено регулюючі органи та подано характеристику цих елементів. Відображено зміну форм органів державного регулювання у сфері туризму України та обґрунтовано функції органів державного регулювання у сфері туризму на макро- та мезоекономічному рівнях.

Наукова новизна. Визначено й аргументовано основні суб'єкти менеджменту туризму, елементи системи управління і моделі державного регулювання у сфері туризму; обґрунтовано відповідальність відповідних державних органів, їх функції застосування інструментів регулювання у сфері туризму на макро- та мезоекономічному рівнях.

Практична цінність. Результати дослідження можуть бути використані у процесі імплементації успішного міжнародного досвіду у вигляді моделей управління туризмом та впровадження державними органами влади усіх рівнів інструментів регулювання туристичної діяльності у регіонах, областях.

Ключові слова: система, сфера туризму, органи державної влади, моделі, державне регулювання, ієрархічні рівні управління, функції, зарубіжний досвід.

Baida B.F. ELEMENTS OF THE SYSTEM OF MANAGEMENT AND MODELS OF STATE REGULATION IN THE FIELD OF TOURISM

Purpose. The aim of the article is the analysis, selection and substantiation of elements of the tourism management system and models of state regulation of tourism activities in different countries of the world.

Methodology of research. General scientific and special methods of research are applied in the article, in particular: dialectics and scientific abstraction – during the interpretation of the essence of the management system of tourism; induction and deduction – in the study of the characteristics of elements of the management system of tourism and the model of state regulation; analysis, synthesis, system approach, grouping – in the course of systematization of subjects of tourism management, the main elements of the management system of tourism and the model of state regulation in the field of tourism in different countries of the world; the main functions of state regulation bodies in the tourism sector.

Findings. The subjects of tourism management, the main elements of the management system of tourism and the model of state regulation in the field of tourism in different countries of the world are distinguished; the regulatory bodies are singled out and the characteristics of these elements are described. The change of forms of state regulation bodies in the sphere of tourism of Ukraine is shown and the functions of state regulation bodies in the field of tourism on the macro- and meso-economic levels are substantiated.

Originality. The main subjects of tourism management, elements of the management system and the model of state regulation in the field of tourism are determined and argued; it is grounded the responsibility of the relevant state bodies, their functions of using regulatory instruments in the field of tourism at the macro- and meso-economic levels.

Practical value. The results of the study can be used in the process of implementation of successful international experience in the form of tourism management models and the introduction by state authorities of all levels of the regulation of tourism activities in areas and regions.

Key words: system, sphere of tourism, state bodies, models, state regulation, hierarchical levels of management, functions, foreign experience.

Байда Б.Ф. ЭЛЕМЕНТЫ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ И МОДЕЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА

Цель. Анализ, выделение и обоснование элементов системы управления сферой туризма и моделей государственного регулирования туристической деятельностью в разных странах мира.

Методика исследования. В статье были применены общенаучные и специальные методы исследования, в частности такие методы: диалектики и научной абстракции – в ходе трактовки сущности системы менеджмента туризма; индукции и дедукции – в ходе исследования характеристик элементов системы управления сферой туризма и модели государственного регулирования; анализа, синтеза, системного подхода, группирования – в ходе систематизации субъектов менеджмента туризма, главных элементов системы управления сферой туризма и модели государственного регулирования в сфере туризма в разных странах мира; основных функций органов государственного регулирования в туристической сфере.

Результаты. Выделены субъекты менеджмента туризма, главные элементы системы управления сферой туризма и модели государственного регулирования в сфере туризма в разных странах мира, регулирующие органы и подана характеристика этих элементов. Отображено изменение форм органов государственного регулирования в сфере туризма Украины и обоснованы функции органов государственного регулирования в сфере туризма на макро- и мезоэкономическом уровнях.

Научная новизна. Определены и аргументированы субъекты менеджмента туризма, основные элементы системы управления и модели государственного регулирования в сфере туризма, обоснована ответственность соответствующих государственных органов, их функции применения инструментов регулирования в сфере туризма на макро- и мезоэкономическом уровнях.

Практическая ценность. Результаты исследования могут быть использованы в процессе имплементации успешного международного опыта в виде моделей управления туризмом и внедрения государственными органами власти всех уровней инструментов регулирования туристической деятельности в регионах, областях.

Ключевые слова: система, сфера туризма, органы государственной власти, модели, государственное регулирование, иерархические уровни управления, функции, зарубежный опыт.